

Mgr Artur Lis

Sprawozdanie z konferencji naukowej „Prawo w Europie średniowiecznej i nowożytnej”,

Stalowa Wola, 14 maja 2010 r.

Konferencja naukowa „Prawo w Europie średniowiecznej i nowożytnej” została zorganizowana w dniu 14 maja 2010 roku w Instytucie Prawa Wydziału Zamiejscowego Prawa i Nauk o Gospodarce KUL w Stalowej Woli przez Katedrę Historii Prawa.

Słowa powitania wygłosił ks. dr hab. Jan Zimny, prof. KUL, Dziekan Wydziału Zamiejscowego Prawa i Nauk o Gospodarce w Stalowej Woli. Przywitał on gości, pracowników naukowych i referentów oraz podkreślił konieczność podejmowania badań nad historią prawa na tle porównawczym.

Tematem konferencji były rozważania wokół ogólnych przemian prawa Europy średniowiecznej i nowożytnej oraz uchwycenia historycznego rozwoju podstawowych konstrukcji i pojęć prawnych. Sesja obejmowała wiele problemów, z których niemało jest nadal przedmiotem badań, a nawet sporów naukowych. Wiedza o historii prawa stanowi wprowadzenie do nauki obowiązującego prawa, daje świadectwo przynależności Polski do wielkiej rodziny prawnej Europy.

Wobec ograniczeń wynikających z charakteru sprawozdania, niemożliwe jest omówienie

wszystkich kwestii poruszonych w ramach wystąpień mających miejsce podczas sympozjum, stąd przedstawione zostaną (z konieczności wybiórczo) najistotniejsze zagadnienia podejmowane podczas spotkania.

Po oficjalnym rozpoczęciu konferencji, jako pierwszy głos zabrał Aleksander Mereżko przedstawiając referat pt. *Historiozofia prawa międzynarodowego*. Prelegent dla zrozumienia istoty historiozofii prawa międzynarodowego proponuje nowe pojęcie – „mem prawa”, które bazują na koncepcji Richarda Dawkinsa (gr. *mimesis* – naśladownictwo). W memetyce to nazwa jednostki ewolucji kulturowej, analogicznej do genu będącego jednostką ewolucji biologicznej.

Drugi referat konferencji wygłosił piszący te słowa. W prelekcji nt. *Mistrz Wincenty – ojciec prawa w Polsce?* – przypominałem postać Wincentego Kadłubka (ok.1150-1223)- prepozyta sandomierskiego, biskupa krakowskiego, cystersa jędrzejowskiego i autora *Kroniki polskiej*. Analiza zapożyczeń w *Kronice* z prawa rzymskiego (*Kodyfikacje Justyniańskie*) i prawa kanonicznego (*Dekret Gracjana*), pozwoliła przyjąć, iż mistrz Wincenty zasługuje na miano ojca prawa w Polsce.

Nader interesujący był też wykład Filipa Cieplego pt. *Podstawy prawa karnego w świetle doktryny św. Tomasza z Akwinu*. Autor postawił pytanie czy koncepcje filozoficzne św. Tomasza mogą posłużyć do określania fundamentów prawa karnego we współczesności? Podstawy odpowiedzialności karnej i rozumienie kary przez św. Tomasza wynika z personalistycznej wizji człowieka. Filozof podkreślał, że człowiek jest rozumny, wolny i w związku z tym odpowiedzialny. Normy prawa karnego powinny pozostawać przy tym w harmonii z normami prawa naturalnego. Fundamentalnym celem reakcji karnej jest według Akwinaty retribucja.

Status prawny stanu rycerskiego w Polsce średniowiecznej. Ius militare, Kodeks Rycerski – to z kolei tytuł wystąpienia Pawła Rogowskiego. Badacz ten analizuje charakter statusu prawnego stanu rycerskiego w Polsce średniowiecznej. Szczegółowym rozważaniom zostały poddane poszczególne prawa oraz w opozycji do nich obowiązki stanu rycerskiego. Rogowski zauważył, że początkowe wartości jak duma, odwaga, skromność czy obrona wiary zaczęły być stosowane wybiórczo by w końcu zaniknąć zostawiając swój ślad jedynie w literaturze i sztuce średniowiecza.

Sesję pierwszą zamknął mój drugi referat nt. *Urbana VIII (1623-1644) - reformator prawa kanonizacyjnego*. Zwróciłem szczególną uwagę, iż od pontyfikatu tegoż papieża droga braku kultu stała się zwyczajną drogą postępowania zmierzającego ku kanonizacji, a droga kultu postępowaniem nadzwyczajnym. Dla dobra spraw prowadzonych drogą kultu, Urban VIII uczynił wyjątek w swoich dekretach - zwany wypadkiem wyjątem (*casus exceptus*).

Podczas przerwy uczestnicy konferencji

mogli obejrzeć przygotowane prezentacje multimedialne. Była to także doskonała okazja do dyskusji i wymiany poglądów przy filiżance kawy w kularach.

Drugą część sesji otworzył cieszący się żywym zainteresowaniem referat Beaty Uranowskiej pt. *Średniowieczne metody przesłuchań – zagadnienia wybrane*. Stwierdzono, iż w dawnych czasach, w sądownictwie, posługiwano się bardzo szerokim wachlarzem metod wykorzystywanych w celu wymuszenia zeznań od podejrzanego. Wynikało to z faktu, że najważniejszym środkiem dowodowym było właśnie przyznanie się oskarżonego do winy. Natomiast najskuteczniejszym sposobem osiągnięcia tego celu było stosowanie tortur.

Z ogromnym uznaniem uczestników sympozjum spotkało się wystąpienie Dariusza Tkaczyka. W wykładzie przedstawiono kształtowanie się instytucji policyjnych od początku tworzenia się państwowości do 1795 roku, ich funkcje oraz rozwój spoczywających na nich obowiązków.

Kolejny prezentowany odczyt dotyczył historii europejskiego prawa administracyjnego. Autor – Dominik Tyrawa – zauważył, iż prawo administracyjne, w odróżnieniu od prawa cywilnego oraz prawa karnego, powstawało i ewoluowało na tle przemian ustrojowych i politycznych Europy przełomu XVIII i XIX w., aż do Wiosny Ludów czy wręcz do wybuchu I Wojny Światowej. Prelegent przybliżył zagadnienia: europejskiego prawa administracyjnego, europeizacji prawa administracyjnego, historii i rozwoju prawa administracyjnego w Europie i w Polsce.

Duża liczba zgłoszonych referatów oraz ożywiona wymiana poglądów dowiodły, iż spotkanie było potrzebne. Po zakończeniu wy-

stąpien odbyła się obszerna debata z udziałem referentów i gości, potwierdzająca żywe zainteresowanie historią prawa Polski i Europy. Rozwinięto wątki wszystkich wystąpień i wyrażono nadzieję na kolejne spotkania naukowe poświęcone tej problematyce.

Podsumowując warto zacytować słowa ks. prof. Henryka Misztala, który w przygotowanej

recenzji wydawniczej materiałów pokonferencyjnych stwierdza: „wszystkie artykuły są zróżnicowane pod względem jakości merytorycznej jak i warsztatu naukowego, ale stanowią pewien obraz prawa w średniowieczu”.

Należy mieć nadzieję, że materiały z konferencji zostaną wkrótce wydane drukiem w formie publikacji książkowej.

NOTA O AUTORZE

Mgr Artur Lis, asystent w Katedrze Historii Prawa, Instytutu Prawa Wydziału Zamiejscowego Prawa i Nauk o Gospodarce w Stalowej Woli Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II. Zainteresowania naukowe: prawo administracyjne, historia prawa, filozofia prawa.